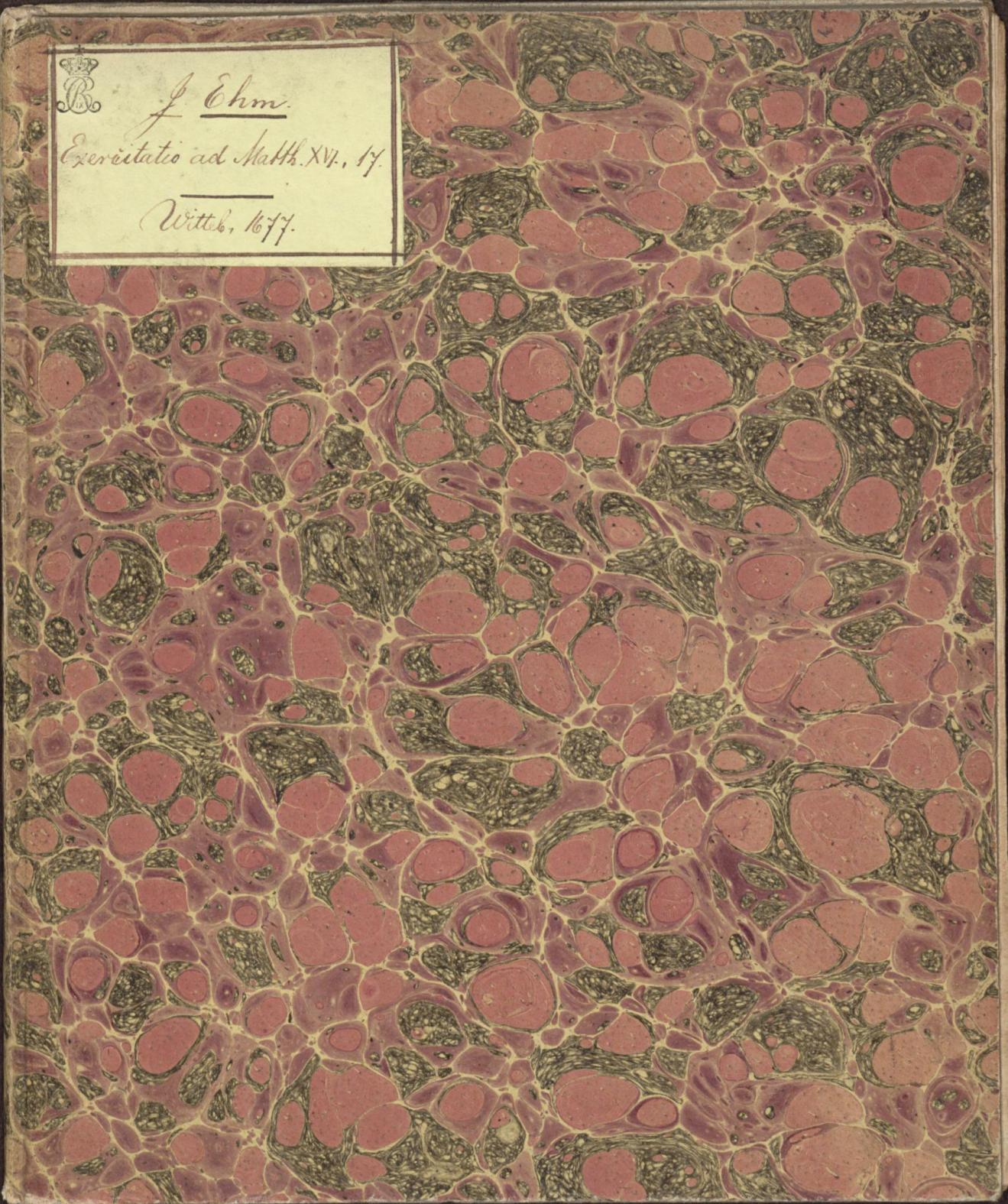

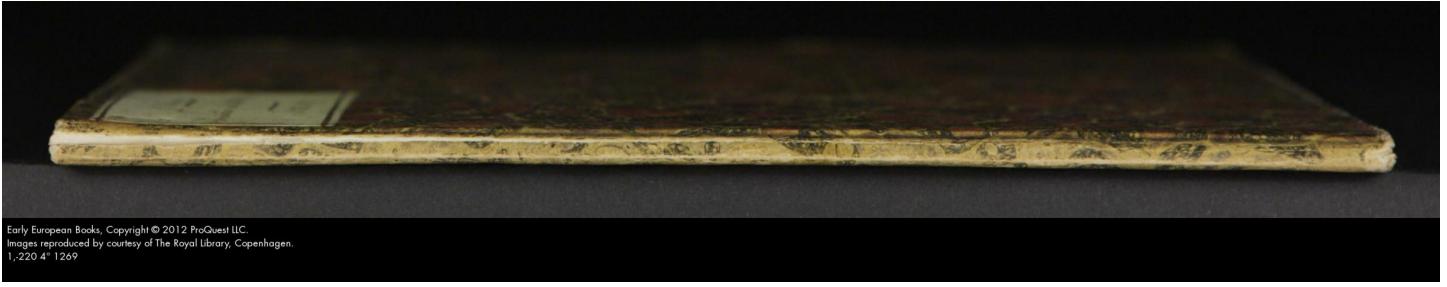

J. Ehm.

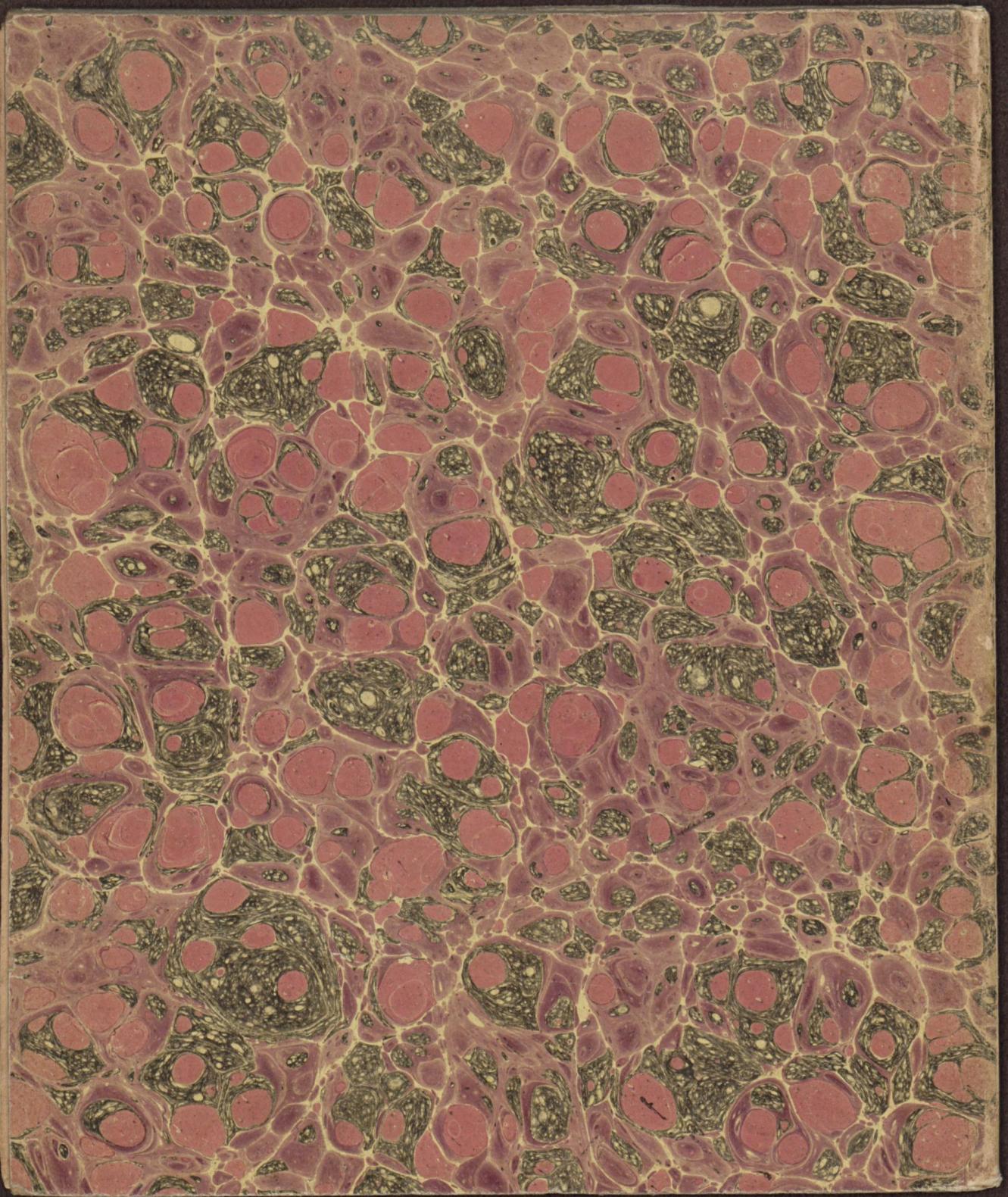
Exercitatio ad Matth. XVI. 17.

Wittenb. 1677.

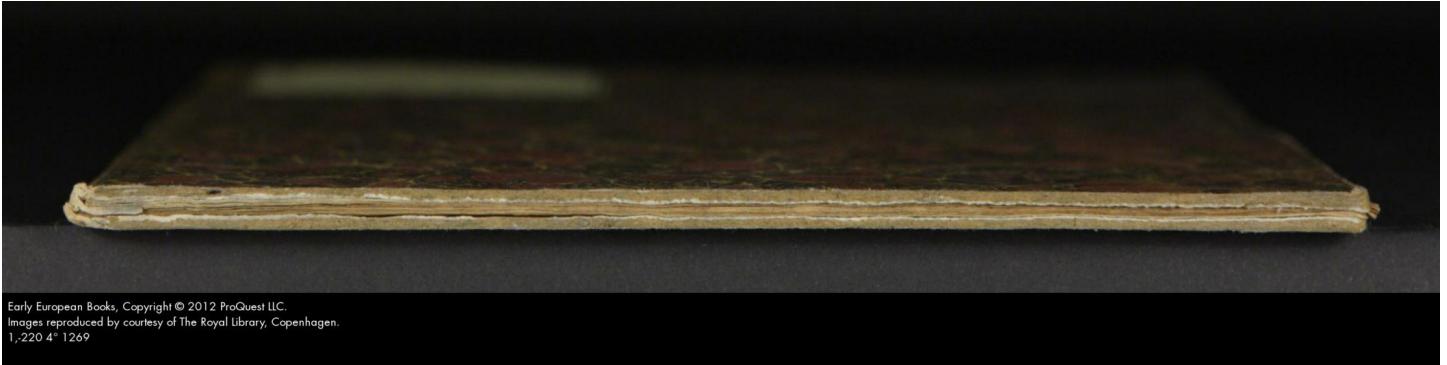
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1269

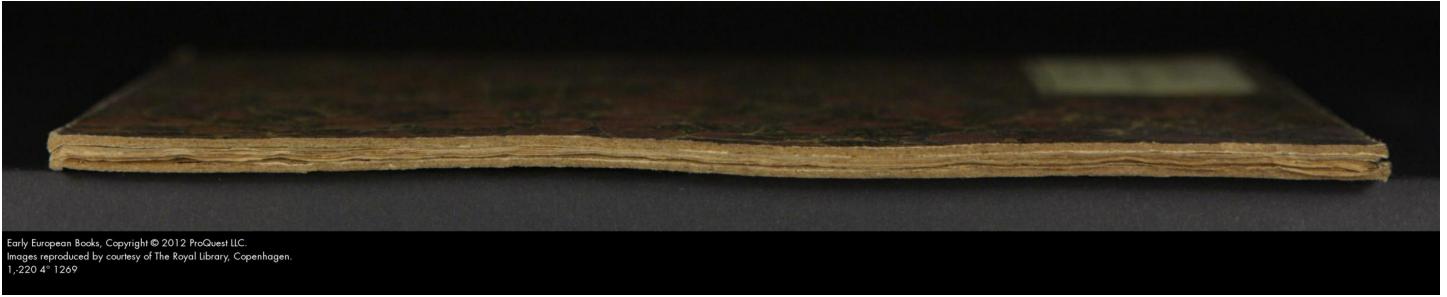
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1269

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1269

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1269

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1.220 4° 1269

1,- 220.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 14°

110104012690

+REX

EXERCITATIO
PHILOLOGICO-THEOLOGICA

Ad

Cap. 16. Matthæiv. 17.

ΣΑΡΞ ΚΑΙ ΑΙΜΑ ΟΥΚ
ΑΠΟΚΑΛΥΨΕ ΣΟΙ &c.

Quam

In Illustri ad Albitum Academia
ADSPIRANTE SUMMI NUMINIS GRATIA
SUB PRÆSIDIO

VIRI

Magnifici, Maxime Reverendi, Amplissimi,
atq; Excellentissimi,

DN. ABRAHAMI CALOVII,
SS. Theol. D. & Prof. Publ. Primarii, & de vera Christi

Ecclesia jamdudum præclarissimè meriti, Ecclesiae Witteberg.

Pastoris fidelissimi, Circuli Elect. Sax. Superintend. Generalis

vigilantissimi, Synedrii Ecclesiastici Adfessoris
gravissimi, nec non h. t. Fac. Theol.

DECANI,

Dn. Patroni & Promotoris omni obseruantie cultu
etatem colendi,

ventilandam publicè proponit

JOHANNES EHM, Hafnia-Danus.

Die 16. Calend. Julii Anno cl. loc LXXVII.

WITTEBERGÆ,

Literis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

V I R I S

Magnificis, Amplissimis, & Excellentissimis,
Doctoribus - Theologis Summè Reverendis

DN. JOHANNI BAGGERO,
Seländia Episcopo vigilantissimo, & Facultatis
Theologicæ in Regia Hafniensi Academia Decano, &
Professori Publico.

DN. JOHANNI LETH,
Sacræ Reg. Majest. Daniæ &c. &c. Confessionario.

DN. CHRISTIANO NOLDIO,
SS. Theologiæ in eadem Regia Hafniensi Aca-
demia Professori Primar.

DN. JANO BIRCHERODIO,
SS. Theologiæ Professori P.

DN. CHRISTOPHORO SCHLETTER,
SS. Theologiæ Professori P.

DNN. PATRONIS ET PROMOTORIBUS
INDULGENTISSIMIS

Hasce Primitias Theologicas
in debitæ observantiæ & grati animi
Symbolum,
ulteriorisq; faventiaæ aucupium
dicat & consecrat

AUCTOR-RESPONDENS.

JUVANTE Deo.

P R O O E M I U M .

Ratio humana non capit myste-
ria, nec revelare nobis potest res
sacras & divinas, & si vel mil-
lies hoc dicerent nonnulli, reli-
gionem qui sectantur prudenti-
um, ut ait B. Huijsman. in Colleg. Casual. l. 3.
M.S., tamen falsum esse aperte posset demonstra-
ri; Sit, quod ad intelligendum mysteria se ele-
vare gaudet ratio, nolens volens fateri cogitur
propriam imbecillitatem & ignorantiam, se ea
non posse intelligere, quin potius stultitia esse si-
bi omnia 1. Cor. 2. 14. Hoc approbat Servator,
& Matth. 16. v. 17. affirmat constanter, homi-
nem in spiritualibus esse mortuum, detrahit ra-
tioni omnem intelligendi spiritualia facultatem,
cum ad Petrum, verum illum esse Messiam con-

A 2 fiten-

fitentem, caro, inquit, & sanguis non revelavit
Tibi hoc; Cum itaq_z caro & sanguis, s. homo car-
nalis vel ad intelligenda spiritualia, vel ad salu-
tem eternam obtainendam propriō Marte seu
nativis viribus nil conferre posse, sequitur
aliud esse principium sublimius & excellentius,
cujus beneficio homo eadem amplectatur, nempe
Ens summum, Deum Maximum, Patrem cœ-
lestem, Ille dat illuminatos oculos mentis,
Eph. 1. 18. Ille aperit oculos, ut convertantur à
tenebris ad lucem, *A&t. 26. 18.* cum idcirco ra-
tionis nostræ cœcitatem & econtrariet ejusdem il-
luminationem à solo DEO Trin-uno in loco hoc
Matth. 16. v. 17. fundari cernamus, eundem ideo
paulò altius expendere, & speciminis Academicis
loco studiorum Patronis exhibere vel ideo ani-
mus est, quod speciminis primi argumentum il-
lud commodissime suppeditare potest, quod in
SS. Theologia primum addisci oportet; sed ut or-
dinem distinctum, qui anima quasi bona tracta-
tionis, hic quoq_z observemus, disputationem hanc
in

in tria dispescemus membra. I. Membrum erit Philologicum, exhibens analysin verborum. II. Logicum & exegeticum, sistens Textūs σωστικῶν & analysin logicam, III. Porismatum, proponens certa quaedam porismata ex textu deducta; Cum autem monente Chrysostomo Hom. 74. Tom. 6. ἀρευ τῆς θείας ροῆς σὺν ἡ νόο
ἀγαθῶν εἰς τὰς ημετέρας ἐλαῖοι ψυχὰς, id est, sine auxilio divino nihil prorsus boni nostras ingreditur animas. DEUM ter Opt. Max. veneramur supplices, ut basce primitias nostras Theologicas fortunet atq; secundet.

Textus Originalis.

Σὰρξ καὶ αἷμα σὺν δέσμοις ψέσαι, ἀλλ' ο πάτης με ἀέν
τοῖς βερνοῖς.

Versio Syriaca.

سَارْخَ وَ دَمْ بِنْدَلَيْهِ سَرْ، أَلْلَهُ الْمَتَّهُ مَعَهُ أَئْنَ
بِرْنَوْيَسْ.

Versio Vulgata latina.

Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pa-
ter meus, qui est in cœlis.

Versio Germanica.

Fleisch und Blut hat dir das nicht offenba-
ret / sondern mein Vatter im Himmel.

I. Membrum Philologicum.

Σαρκὸς **Caro.**

Vocabulum hoc, si cum Ebræo בָשָׂר conferatur, sen-
su communi & physice acceptum denotat (1) pro-
priissimum, [a] Totum corpus animatum, constans ner-
vis, ossibus, sanguine, venis, Gen. 2. 23, עצם מעצמי
בָשָׂר ex os ex osibus meis, & caro ex carne mea, (de Eva
Adam) c. 9. 4. cum anima ejus, quæ est sanguis &c. [B] par-
tem, membrum genitale Lev. 15. 3. Et hæc erit immundities ejus
in semine ejus cum expulsi sunt semen suum aut clauserit
בָשָׂר Ezech. 16. 26. Et fornicata es (Jerusalem) cum filiis Ægy-
ptii vicinis tuis גְּרָלִי בָשָׂר magnis carne (h. e. magnorum mem-
brorum,) sic: c. 23. 20. (2) Corpus anime oppositum. Lev. 26. 6.
בָשָׂר corpus suum, 2. Cor. 4. 10. ἡ τὸν ζῷον τὸν ἵντερε τὸν σώ-
μαν ἡμῶν φανερωθῆ, ut vita Iesu in carne (i. e. corpore) nostra
mani-

manifestetur. Col. 1. 24. adimpleo ea, quæ desunt passionibus τοῖς
χριστίσ ἵνα σὺν τῷ σαρκὶ με (i.e. corpore meo.) (3) *Synechdo-*
chicē Totum (a) Hominem Isa. 40.5. *Et videbit omnis בָּשָׂר (h.e.*
homo) pariter, Joel. 3. 1. *Effundam spiritum meum עַל־כָּל־בָּשָׂר*
Matth. 7. 22. *Nisi decureatis fuissent dies illi, non fieret salva πάσῃ*
οὐδὲ i. e. nullus homo, Rom. 3. 20. *ex operibus legis non justifica-*
bitur πάσου οὐδὲ i. e. nullus homo (particula negativa univer-
sali omnis addita universalem indicat negationem, Glaſs. Gramm.
S. tract. 5. lib. 3. p. 478.) (b) *Animal Gen. 6. 12. Finis כָּל־בָּשָׂת*
venit ad conspectum meum, Ps. 126. 25. dans panem דְּבָל־בָּשָׂר

(4) *Metonymicē [a] propinquum & consanguineum, vel sanguini-*
junctum. Eph. 1. 30. ἐπιμέρη τῆς σωμάτως i. e. sumus con-
sanguinei, similiter usurpatur בָּשָׂר & בָּשָׂת in V. T. 2. Sam. 19.
v. 22. LXX ὁσὺ μεγάλη σωματική μεγάλη σωματική, V. Drufium in judi-
ces. [β] proximum El. 58. 7. cum videris nudum operi eum, εἰ καὶ
carne (i. e. Proximo tuo juxta dictum Salvatoris Luc. 10. 35.) non
abscondes te. V. Pasor. Lex. Græc. lat. f. 590.

2. Sensu verò biblico, & quidem subjective est natura hu-
mana, quæ vel nudè, prout humana natura est, & in statu physico
consideratur. Rom. 1. 3. Christus genitus est ex semine David τοῦ
σαρκὸς, sic: c. 9. 5. 1. Tim. 3. 16. Ebr. 2. 14. vel corrupta (id est, non
solum) & totaliter peccato inquinata, tangquam qualitate vitiosissi-
mā & peccatumōsissimā hominem ad oppositos actus legi divi-
næ committendos nunquam non inclinante, ut Gal. 5. 16. σὴρ γο-
ρία τῆς σωμάτως, v. 19. τὰ ἔργα τῆς σωμάτως. Eph. 2. 3. τὸ γέλημα
τῆς σωμάτως. Col. 2. 18. 185. τῆς σωμάτως, sic locus Roman. c. 8. 1.
naturæ σωμάτως τοῦ μαρτύρου, qui tamen sensu alio usurpatur 2. Cor.
10. 2. sc. infirmum imbecillem esse, sic: Gal. 5. 17. οὐδὲ notat er-
roneam Ducem, rebellem spiritui, oppoicit πνεύματι, v. 14. est
ab alienatio à mundi malo; (sed) & protus mortua, morte non
naturæ, sed gratia, destituta vitæ divinæ ex imaginis gloria Rom. 3. 23;
2. Cor. 3. 18. 1. Cor. 15. 49. destituta notitia supernaturalium, i. Co-
rinth.

rinth. 2. 14. assensu fidei. Luc. 18. 34. h. loco οὐεξ naturam humānam notat, prout sibi relicta est, nec virtute supernaturali ad cognoscendas res divinas elevatur; Opponitur etiam Patri cœlesti, qvi solus, qvæ de Christo scitu necessaria sunt, revelat. De hac voce vid. plura apud D. Hoë in proleg. Epist. ad Galatas, & accuratam illius in Tab. delineationem à D. Danhauero in Hodosoph. phæn. 5. p. 457.

Kaj.

אין בחרות אפלו אוֹתָן שָׁוֹן הַרְוִם גְּרוּלִים תְּלוּיִן בָּה
 3. Illud Ebræorum axioma אֵין בְּחֹرֶת אֶפְלוֹ אָוֹתָן שָׁוֹן הַרְוִם גְּרוּלִים תְּלוּיִן בָּה
 Non est in lege vel una litem, à qua non dependeant magni montes. Buxt. Florileg. Ebr. p. 157. hic quoque habet locum, nam licet exigua, tamen non spernanda hæc particula, varia significat: (A) Fungitur officio conjunctionis copulativa; idem est ac (B) nam, Matth. c. 4. 19. c. 12. 29. c. 28. 10. Joh. 3. 13. c. 7. 28. Act. 26. 10. Eph. 5. 23. (C) Quia Luc. 1. v. 42. Marc. 12. 14. Johan. 13. 31. Joh. 15. 10. Joh. 14. 7. (D) Sed Matth. 1. 25. c. 11. 17. 19. c. 12. 39. 43. c. 16. 4. Marc. 11. 13. Luc. 11. 29. Act. 10. 28. Vid. D. Dorsch. contra Triglandum p. 254. 1. Thess. 2. v. 18. (E) Ideo, Idcirco. Matth. 2. 4. c. 8. 3. Luc. 12. 29. 1. Cor. 6. 2. Gal. 4. 7. Ebr. 3. 19. (F) pro pronomine relativo οὗ, 1. Cor. 6. 14. (G) Comparativa, Sic, Similiter, Joh. 5. 17. c. 14. 19. (H) Exaggerans & notat Præterea, Insuper, 2. Pet. 1. 19. καὶ εἰχούσι i. e. insuper habemus. V. Pisc. Schol. in c. 2. 14. Rom. 8. 34. Eph. 5. 11. V. Hulseman, de correptione fraterna p. 15. (I) Etiam, 2. Tim. 3. 16. 1. Johan. 3. 4. sic ἡ Hebr. Prov. 28. 16. V. Geierum in h.l. (K) Significationem habet adverbialē Tunc Matth. 6. 33. Luc. 4. 3. c. 5. 17. Tum Act. 9. 6. (L) Οὐαντίς, Etsi, Luc. 18. 7. καὶ μακροδυσῶν ἐπὶ σὺν τοῖς, etiam cum patiens fuerit super illis, h. e. quantumvis tardus videatur in ulciscendis piorum hostibus, Act. 7. 5. Ebr. 3. 9. (M) Interrogativè sumitur Act. 23. 3. καὶ τὸν παθητικὸν με κατὰ τὸν γόμφον; itane sedes judicans me? (N) interdum deficit, Act. 2. v. 23. V. Harm. Gerh., sic Col. 1. 18. 1. Tim. 4. 3. (O) etiam abundant Rom. 1. 13. 1. Thess. 4. 5. V. Pisc. in v. 13. 1. Pet. 1. 3. (P) non-nun-

nunquam etiam particula hæc perinde ut Ebræorum 1 Exegesi inservit & idem valet ac particulae, id est, ut cum Luc. 1. 17. dicitur, quod Johannes Dominum spiritu & virtute Eliæ præcessurus sit, sensus est. Johannem cum spiritu, hoc est, virtute Eliæ præcessurum esse, coif. Gal. 1. 4. Rom. 1. 6. 1. Cor. 10. 28. plura de hac re, ut & Ebræorum 1 εξηγησιῶ conspersit. Glasf. Phil. Sacr. qui videatur, aliás 1 hoc explicat: vide in Disp. Magnif. Præf. super dictum Gen. 32. 24. th. 1.; Nos, cum plura ad scopum nostrum non sint factura, hic pedem figimus, Particulam 4 in Textu nostro copulativè accipi facile animadvertiset qui eum insperxerit.

αιων.

4. Sangvis, juxta Philosophum de Part. anim. lib. 2. cap. 3. pag. 1121. est, qui naturā suā humidus & calidus est, & ultimum sanguineis animalibus alimentum; hic vitæ Thesaurus tanto gaudet privilegio, ut ejus privatio alterius quoq; gignat privationem juxta dictum Gen. 9. 6. שָׁפֵךְ בְּמִזְבֵּחַ בְּאֶרְםָ דָמָו יְשַׁפֵּךְ, Qvicunque effuderit sanguinem in terra, illius sangvis effundetur.

5. Sumptum hoc vocabulum communiter & physice (1) pro parte corporis essentiali, hominis verò integrali Matth. 26. 28. Luc. 13. 1. Joh. 19. 34. Act. 14. 30. Act. 20. 28. cap. 22. 20. Rom. 3. 15. (2) pro toto Homine abstrahendō à qualitatibus. Matth. 27. 4. Joh. 1. 13. Act. 17. 26. Sumitur præterea (α) pro semine humano, per quod hominum propagatio oritur, sic Joh. 1. 13. qui εἰς αἰωνάτων sed ex DEO nati sunt, Act. 17. 26. Fecit ex ἐν Θεῷ αἰωνίῳ omne genus humanum (β) pro cæde per effusionem sanguinis perpetrata Matth. 23. 30. μοιχεύοις ἐν αἰωνὶ προφῆτῶν, hoc est, socii vel rei cædis Prophetarum yess. 35. vendas super nos Ταῦ αἴωνα διuinov: sic cap. 27. 6. locum Act. 1. 19. χωρὶον αἰωνίῳ, ager sanguinis ita οὐδὲ Θεός οὐδὲ Aria-Montan: apud Grauserum in Phosphoro pag. 995, l emptus fuit sanguine, hoc est, pretio appretiati sanguinis JESU, 2. quia est ager homicidiis perpetratis, ordinatus est ille qui pretio eo venditus est, 3. Confititus est pretium eius qui vendiderat san-

ginem,

vinem, qui & ipse sui ipsius Homitida fuit, vel vendens pretium tu-
lit sceleris sui mortem sibi ipsi illatam. Hinc pia Veterum opinio
qvibus non displicuit ex eo mysteriū educere, qvod veluti ager,
figuli emptus est pretio Domini ad sepulturam peregrinorum ita
Christus omnibus & singulis morte & passione sua mansionem
& quietē mercatus est, qui consepiuntur per baptismum, Rom.
6. 4. Hinc Augustinus Serm. 114. Ager CHRISTI, Ecclesia, est ac-
quisitio peregrinorum, populus, gentium, seminamus in eo frugem
bona conscientiae, ut, cum tempus messis advenerit, cum securitate
& exultatione bonorum operum manipulos reportemus. (γ) Pro
reatu ex injusta cæde contracto Psal. 51. 16. הצלבי מרים LXX.

גָּוֹתְעַ מֵ אֶלְעָדָרָוּ, libera me à sanguinibus, hoc est, cæde Uriæ
& aliorum cum eo à me interfectorum, ut Flac. explicat Clav. p.
1106. Vid. D. Glass. Rhetor. S. pag. 1371, ultimæ editionis. (δ)
pro reatu & ejus consequenti poena simul, Matth. 27. 25. Sangis
ejus super nos & filios nostros, hoc est, reatum illius cædis & mor-
tis in nos ultrò suscipimus, ut eam nos nostriq; posteri poenam.
luamus, si ille injustè in mortem traditur. V. Crauseri Phosph. p.
996. (ε) pro eo qvod, qvoad rubedinem, colorem repræsentat
langvineum. Gen. 49. 12. חַכְלִיל שָׁנָם מַזְרָע rubicundus oculis
præ vino. Harum verò significationum nullam hic locum
habere exinde patet, qvōd nulla illarum rerum, qvæ vocabulo
isto exprimuntur, apta sit ad revelandum ullum de persona Chri-
sti mysterium; Naturam potius humanam hac voce αἰωνίῳ
exprimi patet (A) qvod cum voce οὐραὶ copuletur, qvam huma-
nam Naturam denotare modò ostensum est (B) qvod alibi pro
ea accipiatur. (C) qvod DEO Patri in revelatione opponatur,
& ab omni revelandi actu excludatur, (D) qvod alibi in Scriptu-
ris humanæ naturæ sibi relictæ tribuatur. 1. Cor. 2. 14. ubi de
ψυχικῷ οὐραῖς qvod ea, qvæ sunt Spiritus DEI, intelligere
non possit, pronunciatur,

8 & αλλα.

6. Non abs re esset harum particularum in specie confide-
rare significationes, sed ne nimis prolix: videamur, lube! L. B.
eos afferre, qui in eruendis hisce vocibus in primis desudarunt,
De

卷(9)

De g^o Vid. D. Schertzer ad dictum Jacobi cap. 1. 17. de illustrissima Divina immutabilitatis Majestate, thes. 10. de αλλα. V. Pasoris & Scapulæ Lex.; De eo tantum solliciti simus, quid signifcent, si conjugantur, ubi quidem, si formam species, notare lis-
cet, eas vim copulandi habere, ,qvā præcedentia verba seqventi-
bus annexantur, sed, si rem ipsam intuearis, animadvertere licet
eas duas sententias copulare, qvarum altera negetur, altera vero
affirmeretur. Negatur autem prior, vel absolute, qvod simpliciter
non participet de eo qvod in altera asseritur, vel secundum qvid,
qvod aliquo quidem modo de subiecto participet, licet non eō,
qvō posterius, modō. Priori modō habetur, 2. Petr. 3. 9. poste-
riori. v. 2 Tim. 4. 8. 1. Cor. 7. 10. Hoc loco priori modō accipi-
tur. Neque enim sensus est carnem ullā ratione doctrinam de
Messia revelare, sed eam nihil posse, DEO Patri autem soli negoti-
um hoc acceptum referendum esse, nam animalis homo non
percipit ea qvæ sunt Spiritus DEI. 1. Cor. 2. 14. Et nemo potest
peruenire ad Christum (non modo ut fide apprehendat illum),
sed etiam ut cognoscat,) nisi Pater traxerit eum (verbo scil. tam
ut principio γνωσθει, qvām περιτθει considerato) Joh. 6. 44.
Lumen naturæ, quo homines sibi relictæ etiam Deum cognoscunt,
non obstat qvo minus caro & sanguis nihil prorsus de Messia re-
velent, ejus enim objectum non est Messias cum beneficiis suis,
sed DEUS, non tamen tam ratione personarum, qvām existen-
tia & nonnullorum attributorum spectatus.

ἀπεκάλυψε.

7. Derivatur ab ἀριστῃ & καλύπτω operio, sed in compositis denotat contrariū nimirū detego, revelo, propria huic verbi δεποναλύπτειν significatio est rem aliis incognitā manifestare, velamē detrahere, tenebras, qviby involuta est, dissipare & ita aliis cognitā facere. ut autem duæ præcipue partes suut, qvibus aliquid manifestetur, oculi scilicet corporis & animi, ita duplīcem etiam invenies mani- festationem, qvarum illa oculis corporis hæc oculis animi aliquid

revelat, De illa i. Cor. 1. 7. agitur, ubi de adventu Christi ad iudicium Apostolo sermo est, qui vocatur Δοκιδανψις τὸ πρώτης Ιησοῦ χριστοῦ, quia ut Chrysostomus & Theophylactus innuum, annotante Lic. Joh. Oleario in Exerc. Epist. exerc. 45. pos. 6. p. 406. καὶ τὸν μέρη ἐστὸν ὁ κύριος, καὶ πάρεστι κρύπτεται δε καὶ μὴ ὠφέλαι συρκινοῖς ὁ Φθαλμοῖς, τότε δὲ Φανήσεται καὶ Δοκιδανψις τοῦτος, quae sic uberior explicat Flacius in Gloss. comp. p. 753. Revelat onem dicit, quia nunc veluti latitat, Dum nec cernitur oculis, nec ejus potentia tam gloriosè sentitur & deprehenditur, ut tunc erit omnia in omnibus, cerneturq; gloriolus etiam ab impiis, sic & alibi adventus ille revelatio Christi dicitur, unde sciamus non venturum illum ex longinquo, quo ascendens abierit, sed cum propè nos inq; medio nostrum sit, nec tamen cernatur, eum clarè omnibus patefaciendum fore. Hæc ille. De hac Luc. 12. 35. Sic de occultis cordium in lucem protractis Luc. 2. 35. De viragno 2. Thess. 2. 3. 6. 8.; Hoc in loco de posteriori tantum agitur, neque enim Christi personam nosse incipiebant, quam antea cognoverant, & manibus palpabant. I. Joh. 1. sed tantum intelligebant Dominum suum verum fuisse Messiam mundi, de modo, quoniam illud revelatum fuerit, non erimus adeò solliciti, sufficiet, si quo ad formam notemus, illam in ablatione ignorantiæ & collatione notitiæ constitisse, actuq; adeò privativō & positivō absolutam fuisse.

Patrīs.

8. *Scapula* in Lex. p. 1191. deductum vult hoc nomen à σπέιρω, ut πατήσ esset quasi σπατής, *Sator* verò in Lex. Græc. Lat. p. 531. existimat πατήσ derivari ab Ebræo בְּנֵי facta literarum methathesi, itemq; ejusdem organi literarum mutatione. Et additā in fine terminatione Græcorum τῆς; nobis verò arridet opinio *Scapula*, cum ultra necessitatem methathesis non sit adhibenda, ita enim apud Latinos quoq; *Sator* pro *Patre* usurpatum non *Creatore*, qui est DEUS, nec adoptante, sed physicō generante, argutè idcirco Eu-stathius (observante Magnifico D. Schertzero in disp. de illustrissima divine immutabilis majestate Sect. 1. tb. 1.) D E U M πατέρα appell-

(II)

appellari quasi πάτερ τηγαντια, hominem vero quasi παῖδας τηγαντια, addit ita respectu DEI non incommodè derivari potest à πατησ, quod Sicubi, Bitbuni & Schythe, dixerunt, sic Syracusani per αναδιπλασιαν pronunciarunt πάππας. Vid. Disput. Magnif. Shertzeri Esa. 9. 6. 7. th. 19. Hinc DEUS in Sacr. Script. Pater omnium Ephes. 4. 6. Ens eniūm apoc. 1. 4. 8. Pater Parum. Matth. 23. 9.

9. Excusâ jam vocis Etymologiâ consideranda venit ejusdem significatio & acceptio, usurpatur (1) pro Parente naturali seu secundum esse, vel ut ait Divus Apostolus secundum carnem. Ebr. 12. 9. (2) pro Parente moralis seu secundum dicti, quales ratione reverentie (a) Reges, Principes. 1. Sam. 24. 12. Magistratus, 2. Reg. 5. 13. Domini. 2. Reg. 16. 7. (6) Ecclesiae Ministri, Doctores 1. Cor. 4. 15. (γ) seniores, ætate profecti, 1. Joh. 2. 13. 14. ratione beneficentia Tutores, Curatores, Mecænates, Patroni, Fautores, Amici. (3) pro auctore & instauratore alicujus rei, sic Diabolus Pater mendacii. Joh. 8. 44. Æolus Pater ventorum. (4) pro Summo Patre, Patre Patrum Matth. 23. 9. nimis DEO & quidem vel γοτωδως seu essentialiter pro Tota S. S. Trinitate, quatenus creavit & conservat omnia. Hinc Chrysostomus. Hom. 5. in Matth. ecce, inquit, in arbore quamvis plurimi rami plurima producent folia, tamen omnium ramorum & folium una dicitur radix, sic & in mundo quamvis homo hominem generet, tamen unus est Pater, qui omnes creavit, vel Γοτωδως seu personaliter, pro una Trinitatis persona, ut h. l. hic è intelligitur de prima persona unius Patre.

με.

10. Particula hæc nonnunquam est signum possessionis Matth. 8. 6. quæ quidem possessio oritur vel ex generatione aut cognatione in Patre erga Filium. Matth. 9. 18. vel ex nuptiis & affinitate 2. Sam. 14. 5. vel ex fortunæ favore Matth. 8. 8. signum quoque nonnunquam est benevolentia & gratia. Matth. 12. 48. interdum beneficiorum exhibitorum, Psal. 18. 2. quandoque fides & confidentia Psal. 18. 2. Christus DEUM Patrem suum nominat.

B 3

priori

p. 10

(12)

priori respectu, Deumq; secundum diuinam suam naturam nam ab æterno à Patre non quidem physice, verè tamen & propriè genitus est. Psal. 2. 7. alias etiam quoad humanam naturam Filius DEUM Patrem suum nominat cum ratione auxilli præstiti, cum fiducia in eum collocata. Matth. 27. 46.

Ev.

II. Acceptio hujus particulae, & significatio Vid. in disput. vñ cu dñs D. Rappoli Patroni & Hospitii olim mei summâ veneratione colendi ad Dictum Ebr. 9. 24. 25. 26. de sacerdote Nov. Testamenti pag. 20. Hic solum noto, vocem hanc hic non innuere inclusionem localem Luc. 2. 25, neque determinationem ad certum πτ̄ seu ubi, quemadmodum angeli in locum esse dicuntur, sed presentiam, eminentiam & potentiam.

Σπανοῖς.

12. Dictionis hujus Etymologiam deducunt quidam ρ̄ον τε μὴ ορατὸν quod non videatur, Ambrosius in Hexaem ρ̄ον τε γγᾶν, quod visu sit pervium, Pasor in Lex. f. 519, ab אַזְרָא lux, Chaldaice אַזְרָא, sed commodius forsan Aristoteles lib. i. de mundo ρ̄ον τε ὄρες, quod omnia ambitu suo continet, significata admittit plura sumitur (A) proprie. (1) pro aere seu ωντι (b) hujus vocis etymon vid. Disp. D. Schertzeri de cœlo th. 51. ut videre est apud LXX. Gen. 1. 26. cap. 11. 4. Exod. 10. 4. Psal. 78. 53. (2) pro ipso æthere seu cœlo stelligero. Genes. 1. 24. 2. Petr. 3. 5. quod est vastum illud spatium ab Ebrais עַרְקָרָא LXX. στεγέωμα, quos secuti Latini firmamentum seu expansionē nominarunt, sic ab Aristotele. l. 1. de Cœlo c. 9. th. 96. seq. accipitur, στεγεῖται εἰς τὸ στεγήνυν καὶ ἡλίου καὶ ἔντα τὸν ἀστέρων καὶ τοῦ τάντον εἰς τὸ σπανοῖς εἴναι. Φάμεν corpus in quo Luna & Sol, & quedam astrorum sunt, etenim haec in Cœlo esse dicimus. (B) metaphorice de cœlo Ecclesiastico. Matth. 13. 24. 31. 44. 45. (C) Metonymicè pro ipso DEO, Matth. 21. 25, ead. Luc. 20. 4. ad hunc locum notat Tremellius & Augel. Can. in Disquisit. de obs. loc. esse Syriaustum Cœlum ponit pro

לשם שמיים כל רעה העשָׂה pro DEO, hinc Rabbinorum in nomine Cœli i. e. DEI sit omne malum, h. e. sub religionis Φάσει plurima ab hypocritis committuntur mala, sic vox illa abbreviata, qvæ in initio libri, Epistolæ, interdum utuntur h. e. לשם שמיים לשם שמיים in nomine Cœli s. σὺν τῷ Θεῷ, hinc R. D.Kimchi in Ps. i. כל מעשיר יהו' לשם שמיים omnes actiones tue sunt in nomine cœli, i. e. Dei; cum quis venit visitatum ægrotum dicit עליוך חרטו השמיים Deus misereatur tui Vid. plura apud Bux. in Lex. Chald. & Talmud. & Joh. Vorstium Phil.Sacr. part.i. c.3. p.73. Glass. Rhet. S. tract.i. c.3. p.1074. nov. edit. Druf. in Obs. Sacr. lib.5. c.ii. Sidera pro ipsis Diis ponuntur apud Claud. l. 4.

— — — — — nec sidera pacem h. e. Numina

Semper habent

(D) pro sede & πρὸς beatorum, Phil. 3. 20. (E) pro Majestate seu regno Dei non ratione loci, sed transcoelestis gloriæ, sic Pater noster coelestis, Matth. 6. 7. Observandum vox τὸ γένος promiscuè & indifferenter in S. Scriptura usurpatur tam in singulari, quam in plurali, sic Matth. 22. 30. dicitur de Angelis, quod sint ἄγειροι, Marc. 12. 28. legitur εἰς εαροῖς, sed hic Hellenistæ respexere ad vocem שמיים, qvæ cum singularem non habet, inde aliquando pro singulari, aliquando pro plurali usurpatur. Vid. Hacksp. N. in N. T. in Matth. c.16. p.106. & Joh. Olear. Exerc. Epist. Dom. exerc. 43. pos.3. p.383. Sed inepta est argumentatio Alphonsi à Castro tracti adv. hær. Tit. Papa, Jansenii in Concord. Evang. c.66. Gregor. de Valent. in anal. lib.7. c.2. qui ex Origenis Homil. 6. in Matth. c.6. quod Christus locutus fuerit ad Petrum in plurali εἰς εαροῖς, Matth. 16.19. ad ceteros vero Apostolos in singulari c.18. 18. εἰς εαρῶν Primum Petri eruere gaudent, sed frivolum hanc opinionem irridet ipse Maldonatus in Matth. sed hæc postea, absolutâ jam Verborum analysi sequitur.

II. Meni-

56

II. Membrum Logicum.

A Gi hic de revelatione cognitionis Messiae ex præcedenti se-
zione non obscurum esse potest, jam notamus in verbis ex-
plicatis revelationis illius continere Causam, Efficientem, Formam,
Objectum personale, reale, & Effectum.

2. *Causa Efficiens* non est humana natura sibi relicta.
Nam [a] Textus noster ait, Christum Petro dixisse, illi non carnem
& sanguinem hæc revelasse, sed Patrem, qui est in celis. [C] Ani-
malis homo non percipit ea, que sunt spiritus Dei, similitudine est illi, &
non potest intelligere, 1. Cor. 2. 14. Qvod dictum de homine non
solum, quatenus nil ad sui conversionem conferre potest, sed
etiam quatenus nihil intelligere potest, exaudiendum, cum vel
ipsa intelligendi vox minuat de intellectu hominis, hic logi Apo-
stolo sermonem esse. [γ] Nulla inter intellectum humanum &
res divinas est proportio, adeo ut ille, nisi divina opera elevatus,
nihil prorsus de rebus divinis intelligere possit; Hinc & preces
illarum piorum, quibus subinde à Deo contendunt, ut intellectum
illuminare velit, Psal. 119. pasim.

3. Sed Deus Pater, Christus enim in Textu ait, Sed Pater
meus cœlestis, ubi quidem notandum, Patrem hic accipi
nō, pro sola prima Deitatis persona; Nam Christus ita de eo lo-
quitur, ut illum expressè sibi contradistinctivat, qvod non fecis-
set, si seorsim Patri suo effectum hunc acceptum referre noluisset.
Revelatio deinde hæc specialis erat à generali illa Ἰστορίᾳ Apostoli-
onis post ascensionem Christi facta distinguita; Fieriqve proin-
de poterat, ut DEO Patri seorsim illa competeteret; rametsi
enim & Filius quoque nomen suum Apostolis revelariit, Spiritus
quoque Sanctus de eo testetur, hæc tamen, de qua Christo nunc est
sermo, à duabus illis longe est diversa; Nam Christus revelavit
per prædicationem, & miraculorum patrationem, Spiritus autem
Sanctus per inspirationem, quæ proinde etiam revelatio demum
post ascensionem Christi contigit.

4. Qva-

4. Qvare si de *Forma* etiam, qvâ Pater hanc de Messia notitiam revelaverat, solliciti simus, dicendum est id per internum testimonium factum esse, qvo mentem Apostolorum convicerat, Jesum Nazarenum, ad qvem vocati erant, verum esse Messiam; latet hoc in vocabulo δοναλύμεν, qvod qvocunqve quidem modô aliquid alteri revelare significat; hic tamen ad testimonium illud internum DEI Patris trahendum est, tanquam peculiaris revelationis à Christo prædicetur; Poterant eqvidem Discipuli ex factis Christi nosse eum fuisse verum Messiam, sed ut aliás non intelligebant, qvæ à Christo etiam clarissimè dicebantur, Luc. 18. 34. ita & idem illis hic perinde ut Judæis, qvi Christum vel Jeremiam, vel Esaiam, vel alium Prophetam esse miraculis ejus induiti existimabant, nisi peculiare DEI testimonium accessisset. Qvale verò id fuerit nobis non integrum est dispicere, qvandoquidem, Scripturâ tacente, logvi nobis religio esse debet.

5. *Objectum personale* erat Petrus cum reliquis Discipulis, de his enim dicit Christus, qvod illis non caro & sanguis, sed Pater cœlestis, qvod dixerant, revelari. De Petro nullum est dubium, de reliquis Apostolis nobis intercedit cum Pontificiis contendentibus, de solo Petro hæc verba intelligenda esse, primatumq; idcirco aliquem Petro adscribentibus, sed reliquos Apostolos non excludi probamus. [α] ex interrogatione Christi, qvam ad omnes Apostolos dirigebat, qvarebat enim ex illis, qvemnam se putabant esse. *Quem vos dicitis me esse.* Matth. 16. 15. [β] ex interdicto Christi, Apostolis omnibus non soli Petro interdicebat, ne cuiquam dicerent, se Messiam esse, vers. 20. Qvod solus Petrus responderit, Christusq; illi vicissim soli responderit, non probat Petro soli hanc revelationem fuisse factam; Fiebat enim illud idèò, qvod Petrus Senior esset inter Apostolos, adeoq; nomine omnium loqueretur, mos ille inter Christum & discipulos saepius observabatur, ut Petrus nomine omnium loqueretur, & Christus illi, qvi qvid diceret, iterum responderet, licet res, de qua agebatur, ad omnes pertineret. Vid. Joh. 6. 68.

6. Objectum reale revelationis est, Christum esse promissum mundi Messiam, interrogati etiam Apostoli, quemnam putarent eum esse, Petro interprete, respondent illum esse Christum Filium DEI viventis, An revelationis hujus objectum in sola questionis, an Christus fuerit mundi Messias? decisione constituerit? an verò alia sub se comprehendenterit? prolixè nunc non vacat disquirere, probabile tamen putamus esse id in nuda questionis dictæ decisione constituisse. Nam (a) de nulla alia re hic Christo sermo est, de hac questione ex Apostolis percontatus erat; Quem me dicunt homines esse, inquiens, Filium illum hominis? De hac questione Apostolos percontabatur: At vos, quem me dicitis esse? (b) in reliquis, quæ de Messia scitu erant necessaria, sàpisimè & graviter Apostoli errabant, in hac verò re, quod Jesus ille Nazarenus Messias esset, nunquam; Quod sane factum non fuisset, si reliqua perinde ac hæc Deus Pater ipsis revelasset; Qvarare sàpè in S. Scriptura leges Apostolos certò certius persualos fuisse, Magistrum suum verum Messiam esse; licet in hoc errarent, quod putarent, illum terrenum regnum exsuscitatum esse. Nec obstat super hanc confessionem Petri Ecclesiam Christi fundatam esse, quod verò ut fieri potuerit, necesse fuisse non solum de persona Christi, verùm etiam de reliquis ejus beneficiis Apostolos instructos fuisse & eruditos; Nam & Ecclesia Novi Testamenti illo institutur articulo, qui de persona Christi agit, adeò ut si quis illum neget, ipsum fundamentum fidei pariter & Ecclesia subtrahat; Adde quod hic Articulus principale fuerit fundamentum Ecclesiæ à Christo Apostolorum ministerio fundandæ: Debebat ea distingua à Judæorum Ecclesia, cumq; hi Iesum illum Nazarenum verum Messiam esse negarent, articulus utique maximè fundamentalis imò ipsum fundamentum Ecclesiæ extriuendæ erat, quâ p̄i confitebantur, Iesum Nazarenum verum fuisse Messiam in V. T. tot prophetiis promissum, tot piorum suspiriis exspectatum.

7. Effectus dehinc consistit in clara & perspicua articuli illius cognitione; Neque enim Apostoli ignorabant, quid loquerentur, scilicet ad eum fermè modum ac asina Bileam, quæ Domi-

Domino suo diceret, non intelligebat, aut *Caiphas* nesciebat ad verum passionis Christi finem accommodari posse, quod dicebat, *melius esse unum mori, quam ut totus populus intereat*, sed omnia ipsis notissima erant, adeo ut nullam fermè dubitationem amplius in corde retinerent; Hæc etiam vis est vocabuli ἀπολύτης, ut certam & perspicuam rei alicujus notitiam involvat, quod vel ex Apocalypses libro innotescit, qui ideo ἀπολύτης dicitur, quod omnia in eo Johanni ita fuerint ostensa, ut claram eorum cognitionem habuerit, signatè Petrus nomine Discipulorum omnium Christo, num à se abituri sint Discipuli? interroganti respondebat: *Domine, ad quem ibimus, verba vita aeternæ habes, & nos credimus & cognovimus, quod tu es Christus Filius DEI vivi*, Joh. 6. 68. 69. namque voce credimus ad hanc revelationem Dei Patris respicitur, cui tanquam verissimè fidem Discipuli habebunt. Verbum autem γνῶσεις notat scientiam, & non tam ad revelationem quam miracula Christi & conciones ejus respiendum, quippe ex quibus Apostoli, tanquam ex firmissimo medio termino & ab effectu ad causam colligebant, Christum non alium esse potuisse quam verum & unigenitum DEI Filium; Atq; hæc notitia in Apostolis fuit perpetua, quippe quam & ipsi perpetuò tenebant & aliis proloqui poterant; Neque etiam ut Apostolus Paulus ἀγγέλος πνευματος, quæ in cœlo tertio audiverat, ita hi hanc ex revelatione Patris imprestatam Messiæ notitiam depoſuerant, 2. Cor. 12. 7. seqq. sed perpetuò eam retinebant & aliis dicebant, Joh. 6. 68. 69. Quanquam hic distingendum esse censem inter notitiam nudam pro sola rei scientia absq; assensu & fiducia consideratam, & notitiam cum assensu & fiducia conjunctam, illa omnibus competit & semper etiam duravit, hoc vero in Iuda Ischariothe non fuit, nec in reliquis semper duravit; De Iuda certè ipse Christus dubitat, cum ad responſionem Petri Joh. 1. c. propositam regerit: *Nonne ego vos duodecim elegi? & unus ex vobis est Diabolus* v. 70. quam voce sine dubio ad factum Judæ respectum est, quo Christum proditus erat, & exinde colligit, Judam nequaquam fidem vel revelationi Patris sui vel miraculis

fuis habuisse, si enim habuisset, nunquam eō impietatis se deduci passus fuisset, ut *Al'Boꝝ* seu proditor, oder ein Verrāther/ (ita enim convenientius vocabulum hoc *Al'Boꝝ* germanicē reddi quām Teuffel existimamus) fieret; De reliquis verò Discipulis puto eos & tum cum vel de veritate revelationis illius dubitarent, vel Christum ipsum abnegarent, posteriori hac notitia totaliter caruisse, licet finaliter factum id esse credi non oporteat.

III. Membrum Porismaticum.

I.

*Revelatio hæc de Christo non soli Petro, sed
reliquis etiam Apostolis facta
est.*

Admodum contendunt Papistæ & pro Petro laborant statuentes ipsimet soli, exclusis reliquis Discipulis, hanc revelationem fuisse factam, quod ille sciverit, Christum esse verum Messiam, de quo plena S. Scriptura, plena Prophetarum fuere vaticinia, sic enim Bellarminus lib. I de Rom. Pontif. c. 17. prærog. 4. Petrum fuisse Monarcham totius Ecclesie, quia ipsi soli facta revelatio summorum mysteriorum de Christi divinitate & incarnatione, & quidem omnium primo. Hæc Bellarmini verba ut accuratiū examinentur, luet proponere in forma:

Cuius soli & quidem omnium primo facta est revelatio summorum mysteriorum de divinitate Christi & incarnatione, ille est monarcha & Princeps Ecclesie.

Atqui Petro soli & quidem primo facta est revelatio summorum mysteriorum de Christi divinitate & incarnatione. E.

Petrus est monarcha & Princeps Ecclesie.

Qvod

Qvod ad maiorem attinet propositionem Resp. & qvidem negando, nulla est consequentia, cuicunque soli & qvidem omnium primo facta est revelatio summorum mysteriorum de Divinitate Christi & incarnatione ille est Monarcha & Princeps Ecclesie, nam soli Josepho in somno visus est Angelus, annuncians illi nativitatem & incarnationem Christi. Matth. 1. 20. ad solam Mariam ingressus est angelus, ut indicaret ei latum nuncium de conceptione Christi, de illius in carne adventu Luc. 1. 28. nativitas Christi solis Pastoribus bethlehemitis, cum tempore nocturno versabantur in agro, revelata est. Luc. 2. 8. Ergo hi omnes, quorum jam facta mentio est, sunt Monarchae Ecclesie, quis hoc statuet, imo non admittit ipse Papista, cum solum Petrum vult monarcham esse Ecclesie, discussa jam majori propositione, ruit nobis id minus observantibus minor, quae haec est. *Petro soli, & qvidem primo facta est revelatio summorum mysteriorum de Christi divinitate & incarnatione*, cum satis ante probatum quod aliis quoque facta sit de Christo revelatio, sequitur non solum Petro, sed quæstio hic est, an soli Petro h. in l. facta sit haec de Christo revelatio? Negamus vid. sect. log. th. 5., addimus nihil ex hoc loco pro Jesuita quod soli Petrum hoc revelatum, nam si soli Petro revelatum, utique cum solo Petro loquitur est, sed posterius negatur quia & ante textum Christus Apostolos omnes allogavit *Vos inquiens. gnevi me dicitis esse*, & post illum discipulis omnibus interdicit, ne cuivis dicerent se filium DEI esse, præterea haec verba aut ad solum Petrum, aut non, si non ad solum Petrum, sed ad omnes discipulos, sequitur nostram sententiam esse veram & conformem S. Scripturæ, Videantur antecedentia, & per consequens falsam Papicolarum, si ad solum Petrum, errat S. Scriptura, dum vels. 16. cap. 16 Matth. pluralem ponit pro singulati, quod impium est dicere, relinquit itaque Antagonistam ad suæ sententiae stabilimentum nihil exinde posse proferre. Sed instat Bellarminus. *Confessionem Petri fuisse particularem, & à ceterorum Apostolorum confessione, Matth. 14. 33. alias, id est patere ex magnifica Christi approbatione, qua solus Petrus predicitur. Beatus ab hac fide.* Sed vid. sect. log. thes. 5. neque enim suò tantum nomine sed omnium Apostolo-

sum Petrus respondebat, qvod cum ex alijs, tum in primis Joh. 6. 68. seqq. qvi locus huic admodum conformis est, patet, Confessio de Christo qvæ extat Matth. 14. 33. non evincit Apostolos hic excludi, nam & illi poterant hic confiteri imò debebant etiam, qvippe Christus ab iis id exigebat, eò verò tempore confessio nem fidei non edebant, sed erat declaratio tantum gratitudinis, qva animum gratum ii, qvi in navi conservati erant, Christo declarabant.

II.

*Lumen naturæ est insufficiens ad
salutem.*

Quæstio non est de statu *naturæ institutæ*, qvò primus homo secundum DEUM creatus in justitia & sanctitate veritatis. Eph. 4. 23. 24. sed de statu *naturæ destinatæ*, qvatenus ob lapsum destituta est imagine & gloria DEI. Rom. 3. 22. ita ut antea qvi liberi justitiae jam servi peccati. Rom. 6. 20. nam cum per peccatum deseruisset homo eum sub quo esse debuit, factus est subditus ejus supra quem esse debuit. Danh. Odos. phæn. 5. pag. 457. neque loquimur de lumine naturæ *externo*, qvod è contemplatione operum, & effectuum ab homine per naturam colligitur, qvanquam & ex hoc nemini salus obtinere possit, utpote qvod Christum ignorat, tamen ex textu nostro id non refelli potest, sed de *interno* seu insito, qvod hominis cuiusq; animo per naturam inde ab ute-
ro insculptum & impressum, siqvidem ex principiis nobiscum
natis seu *nativis* evolutis (qvæ nihil aliud quam reliquia quædam
imaginis divina) DEUM cognoscere possumus, qvod nimis-
sit unus, qvod bonus, qvod justus, qvod coelendus. Vid. si libet de
hac materia D. Scroder part. 2. de principio Theol. & naturali
DEI notitia, sic Morn. de veritate relig. Lud. Vives de ver. fid.
Christ. Mutius Panza in osculo Eth & Christ. philos. Raymundus
de Sabaude in Theol. naturali, De hoc lumine *naturæ destinatæ*
dicimus, id nequaquam sufficiens esse, ut ex inde salus æternæ
possit obtineri, contrarium asserunt qvi in singulis esse substantiam
salvi.

salvificæ fidei, atqve ita omnes homines esse aptos natos ad vitam
 æternam dicunt. Qvales sunt Puccius, Rhetorius. (de qvo Aug. de
 hæres. ad qvod vult Deum : cap. 72.) Godscalcus Holem. Serm. 10.
 super Dom. Epist. Latomus, Andradius, & Monachus ille Franci-
 scus Tridenti concionans (de qvo Sleid. I. 23.) Amyraldus item
 Zwinglius in expos. fid. ad Regem Galliæ , & Gualtherus in Apo-
 log. de salute gentilium honestorum opiniones erroneæ, sic et-
 iam Edوارдus Herbert de Cherbury Baronis Anglus; qvi ante ali-
 qvot annos spartā hanc tueri & defendere impiè conatus est in scri-
 ptis binis, qvorum alterum de veritate pro ut distinguitur à revela-
 tione, à verisimili, à possibili, & à falso, alterum de religione genti-
 lium, errorum, apud eos causis; Sed errant, qvicunqve sententiæ
 hujus patrocinium suscipiunt: Falsam enim esse eorum senten-
 tiā probamus. 1. Ex textu, Nam caro & sanguis non revelat, qvod
 Christus sit Filius DEI, qvicqvid autem non revelat Christum es-
 se Filium DEI, illud ad salutem non est sufficiens, Etenim extra
 mysterii hujus cognitionem nulla obtinetur salus. (2) ex dictis
 S. Script. Non est in alio qvoq' am salus, qvā in Christo & ESU nec
 aliud nomen sub cælo datum est hominibus, in qvo oporteat nos sal-
 vos fieri, Act. 4. 12. sine fide impossibile est placere DEO. Ebr. II. 6.
 Hæc & alia Scripturæ dicta in totum excludunt naturalem illam
 de DEO cognitionem, ut per eam qvis æternam obtineat salu-
 tem, imò potius contrarium statuunt qvod is, qvi hac ratione
 salvari velit, non salvetur, sed damnetur, nam ut (3) rationibus
 pugnemus, qvomodo potest intellectus hominum nativis viribus
 assurgere ad ea qvæ sunt DEI? qvomodo potest homo animalis
 percipere ea qvæ sunt Spiritus DEI? Si lumen naturæ sufficiens
 esset ad salutem, postea adjecta esset Scriptura, qvæ tamen tradi-
 ta est, ut vitam æternam habeamus Joh. 5. Τὸ γνῶσθαι Θεὸν mani-
 festum est hominibus ut pædagogia, qvadam ad salutarem DEI
 cognitionem eos deducat, non vero ut exinde salutem obtine-
 ant Rom. I. 19. seqq. Non negamus equidem gentiles ex lumine
 naturæ aliquam de DEO notitiam habere, nec inficiamur illos
 virtutibus moralibus studuisse, sed ex inde non sequitur illos
 hisce mediis salvos fieri; Nam & cognitio DEI est insufficiens,
 qvia

qvia est absqve Christo. Hæc autem est vita æterna ut cognoscant Te verum, & quem misisti JESUM CHRISTUM. Joh. 17. & bona eorum opera non sunt vere bona, nec DEO placent, qvia sunt absqve fide. Ebr. ii. 6.

III.

Revelationes & inspirationes Enthusiastice non sunt à DEO ordinatæ, divine, in verbo DEL fundatæ, sed incertæ, dubiæ, præstigiis Demonis obnoxie.

Quod olim suis dixit Auditoribus Divus Apostolus Johannes I, Epist. 4, 1. *Charissimi nolite cuivis spiritui credere, sed probate spiritus, num ex DEO sint, quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum illud idem ad nos quoqve hisce temporibus attinere non immeritò existimamus, irrepsere enim in nostram Ecclesiam, qui, nescio qvos, habent Spiritus, hos itaqve, monito Divi Apostoli hac in parte obtemperaturi, necessum est ut probemus, utrum ex DEO sint, an non, communi aliàs nomine vocantur Enthusiastæ, fueruntq; Gasparus Swenckfeldius, & Theophractus Paracelsus, Medicus, & Magicus impius, uti nominatur à D. Balth. Meisn. in Disput. 19. de s. Scr. qui afflatus peculiares & apparitiones privatas à DEO exspectabant, qvorum cantilena hæc erat: *Credo istud, credas istud, non qvia S. Scriptura sic doceat, sed qvia id mibi aut vicino meo Spiritus S. apparatione privatâ patefecit;* His sese adjunxerunt Weigliani (à Valentino Weigelio primariò hujus hæreseos interpolatore) qui cum Swenckfeldianis eandem cecinerunt cantilenam, contra hos ex professo scripsit. *D. Thummig tract. de impietate Weigliana. 1622. & D. Nicolaus Hunnius.* Huic verò hæresi cum ex textu nostro patrocinium aliquod peti posse videatur, eam hic tractare animus nobis est. Notamus autem sententiæ hujus impietatem (1) Istiusmodi afflatus & immediatæ inspirationes, qvas admodum amant hi Fanatici, sunt incertæ,*

incertæ, cum non scire possint, utrum istæ revelationes sint
 à DEO, an verò à Diabolo, sunt verbo DEI contrariae, ne γεν
 de iis in S. Scriptura extat, sunt ludificationi & præstigiis Dæ-
 monis obnoxiae, juxta illud 2. Reg. 22, 21. 22. Spiritus fletit comm
 Domino, & ait, Ego decipiam illum, egrediar, & ero spiritus men-
 dax in ore omnium Prophetarum ejus. Cultus horum homi-
 num planè aversatur cultui divino, verum enim Deum solum
 adorare nolunt, sed Angelos magnoperè depraedicant,
 prætendentes Angelos salutatione suâ favorem & gratiam
 divinam ipsis impertire, Theophrastus Tom. 1. pag. 318.
 seqv. Tom. 4. pag. 354. 355. & libr. 5. de orig. morborum
 invisibilium, apud Thum. in impietate Weigeliana,
 pag. 39. sed affirmamus, angelos hos atros verius, quām
 albos esse, quod patet vel ex magico illo alliciendi modo, quem
 in tractatu quodam m. s. igne jam concremato, reliquit suis
 discipulis Weigelianus quidam, in quo præter magicos cha-
 racteres ad Angelos scripturæ prorsus ignotos, videlicet Sat-
 qviel, Sarqviel, Sophoel, Sannaiel, Sabaniel, Seftbaniel,
 Offiel, Manasel, Sarichel, Somachiel, Uistahael, Soraxiel,
 Voamo, Semana, Micochel, Mirasel, Miosophel, Mangel,
 Marachel, Anael, Anathiel, Anariel, Anathagelra &c. irre-
 ligiose precatio[n]es directæ erant, ut in percipiendis disciplinis
 alijs rebus addiscendis se adjuvare, occulta detegere, ea, que
 vel de ipsis vel alijs dicuntur, aut in remotioribus secretis tra-
 dantur, tacita responsione & suggestione revelare, magnatumq[ue]
 gratiam & literatorum favorem sibi ipsis conciliare possent, vel
 ex signis & notis infallibilibus Diaboli; Quidam jam, cui vel
 mica saltem pietatis, dijudicare facillimè potest, quām miseri-
 ri hi homines in spiritualibus, plus tribuunt Angelis quām
 DEO, existimant se per Angelos favorem & gratiam divinam
 nancisci posse, unde sine auxilio Angelorum nulla ipsis gra-
 tia DEI, sed cultus ejusmodi angelicus hoc præsertim tem-
 pore, ubi omnia de Christo sunt adimpta, ejusq[ue] beneficia
 clarè & perspicuè nobis proposita, ob Satanicas illusiones,

D im-

imposturas & fraudes planè admittendus non est juxta dictum Col. 2. 18. *Nemo adversum vos rectoris partes sibi sumat ultrò in submissione animi, & religioso cultu Angelorum*, nam Pseudo-Apostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Angelum lucis, 2. Corinth. 11. 10. 14. invitant qvoqve Angelos per characteres, jam verò certum, qvod talibus characteribus sese fleti minimè patientur boni Angeli, multò minus DEUS, qui cultum idololatricum in verbo suo non fundatum fastidit, nec legitur ullibi in S. Pagina, qvod per characteres invocari velit, seqvitur itaqve, Angelos hos esse malos verius qvam bonos, atros verius qvam albos, infernales verius qvam cœlestes spiritus; *Carent omni salutis medio*, qvippe non admittunt DEI verbum, ut per illud salvari velint, despiciunt lectum, non sudent auditum, sed ab eodem ceu ab egeno qvodam elemento homines omnibus viribus avocant. Vid. Weigel. von der Gelsenheit. p. 17. & ita è diametro S. Scripturæ aversantur, qvæ lectionem, Deut. 17. 19. cap. 31. II. Ela. 43. 16. 1. Tim. 4. 13. & auditionem Matth. 28. 20. Luc. 20. 16. cap. 16. 29. unice præcipit & commendat. Cum itaqve hujus sectæ principia admodum periculosa esse animadvertisimus, non credenda, sed phantastica illius somnia ex verbo revelato disjudicanda, *Spiritum nolite extingvere, Prophetias nolite spernere, omnia autem probate, qvod bonum est, tenete*, 1. Thess. 5. 19. 20. Unde Chrysostomus sermone de S. & adorando Spiritu, *Multi, inquit, Spiritum S. jactitant, sed qui propria lo-*
qvun-

q̄vuntur, falso illum pr̄tendunt. Ut Christus non à se ipso loquitur est abatur, q̄via ex lege loquebatur & prophetis, ita, si quid pr̄ter Evangelium sub titulo Spiritus obtruditur, ne credamus, q̄via sicut Christus legis Prophetarumq; impletio est, ita Spiritus Evangelii. (2) Dictis Scripturæ Sacræ, qvæ in totum respuunt ejusmodi spiritus privatos, Jerem. 14. vers. 14. *Dixit Dominus ad me, falsum vates vaticinantur in nomine meo, neq; misceos, neq; pr̄cepieis, neq; locutus sum ad eos, Visionem mendacem, & divinationem, & idololatrica, & seductionem cordis sui prophetant vobis,* Sic cap. 23. 16. *Hæc dicit Dominus exercituum, nolite audire verba Prophetarum, qui prophetant & decipiunt vos, visionem cordis sui loqvuntur, non de ore Domini,* Ezech. 13. 3. *Hæc dicit Dominus Deus: Væ Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nil vident.* Hæc & similia loca demonstrant satis spiritus Enthusiasticos esse rejiciendos, esse non admittendos. Qvod olim in Veteri Testamento Deus locutus sit ad Patres, utpote per assumptam humanam speciem, Gen.

Gen. 18. 2. per Somnia, Gen. 20. 3. Num. 12. 6. c. 22. 20. per visiones, Gen. 28. 12. 13. Jer. 1. II. 13. Zach. 1. 8. 18. 21. per apparitiones, Esa. 6. I. Ezech. I. 26. per propitiatorium, Exod. 15. v. 22. Ephod lineum s. Urim & Thummim Pontificis, I. Sam. 23. 9. seq. cap. 30. 7. Exod. 28. 30. illud idem in Novo Testamento nullum obtinet locum, nam in Novo Testamento DEUS loqui voluit primo per Filium, Ebr. 1. I. coll. Deut. 18. 15. postea vero per Apostolos, Evangelistas, Pastores, & Doctores, Eph. 4. II. Præterea inspirationes istæ & revelationes, quæ factæ Prophetis in Veteri Testamento, totò cœlō distant à revelationibus & inspirationibus, quas amant Enthusiaſtæ, loca, quæ objici possunt, reservabuntur ad conflictum, &c, cum instituti ratio habenda est, pedem hic figimus, &

Gloria sit Patri, Nato sit gloria, Sancto
Gloria Spiritui, Triadi sit gloria sanctæ.

F I N I S.

Ad Eximium,

DN. JOHANNEM EHM,

Haffniâ Danum,

De loco insigni Matth. XVI. 17.

publicè disputantem.

Non caro vel sanguis mysteria sacra revelat,
Id solus præstat Spiritus Ipse DEI.
Hoc verbis Christi defendis publicè EHMI,
Gratulor, ac referas præmia digna, precor.

ABRAHAM CALOVIUS, D.

Conclusum nobis nuper qvamplurima ferre
Carmina, & ex imo fundere corde preces,
Si fors RAPPOLTI, qvi nostri gloria Pindi
Tunc erat, auxilio fretus & arte piâ
Scandere Theilogiax velles loca sancta verenda
De verbo ut faceres entheea verba DEI.
At dum morte senex tam sanctus tollitur atrâ,
Dumq; istud docti sic decus orbis obit.
Consilium versum est nostrum. Nam Leucoris illud
Nunc præstat, voluit qvod Philuræa, Tibi:
Atq; aperit sancto sua pulpita sancta labori,
Qvo tu de Christo, qvod Deus ipse, doces.
Nos etiam pariter toti mutamur ab illis,
Nec qvò cudamus carmina, vena sinit.
Namq; est illius pars luctus fracta rigore,
Qvò, pars assumpta est maxima, lessus erat.
Id qvoq; ve, qvod reliquum est, non lætis versibus aptum,
Vultq; viri magni fata subinde queri.
Hinc, qvos lugenti nunc extorqvere poësi
Eas est, hisoli sic Tibi vota ferunt;
Ut labor hic doceat, doctrinâ posse beatum
Te sacrâ qvondam ritè referre virum!

Per Eximio Dn. EHMO, de confessione Petri Witte-
berge feliciter disputanti ita gratulantur
Lipse

COMMENSALES RAPPORTANI.

Esse DEUM Christum, sancta est confessio
Petri,
Se cum illum Christus quem putet esse, rogat.
E Dum

Dum iussus rite es sanctas ostendere curas,
Cum Petro, Fautor chare, fateris idem.
Eusebiæ poteris multum studuisse putari,
Nam solum Christum sit benè nosse satis.

Peregrinatio Dn. Respondenti, Amico bonissimo
fac. Lipsie

M. Joh. Heinricus Ernesti

Lipsia Misnensis dedit artes gloria terræ
Qvas nunc Saxoniae docta Lycea pro-
baunt.
Hafnia, Danorum caput, harum sentiet usum
Cujus per plures fama volabit agros?

Affectui singulari testando gratulabundus
scribebam Lipsie
ALEXANDER HEINRICI, Mitavia
Semgallus.

Liseat, constiterit num soli, maxima Petro
Esse altum Christum perpetuumq; Deum.
Qvam Tu, dum docto tractas conamine solum
Certa est, id Petrum non tenuisse, fides.

Pauca bæc Eruditissimo Dn. Autori, amico suo per-
dilecto, cum voto omnigenæ prospexitatis
apponere voluit, debuit

Paulus Heinricus Rappolt,
Lipsl. LL. Stud.

Ad

*Ad
Ornatisimum.*

D N. RESPONDENTEM,

Commensalem atq; Amicum certissimum,
pariter & honoratisimum.

Nisi hominis præstat natura, sed omnia Nu-
men,
Parta bono Christo si celebranda salus.
Nil opus est etiam nostrō TIBI carmine; Pindi
Namque Tuum studium prædicat ipse
Deus.

*au toχεδιας Lipsie annullio
nunem kyni satisf. qenthi sildeut*
DETHARD MEPPEN, Nordā
Ostfris. LL. Stud.

Ingeniosissimo
R E S P O N D E N T I ,

Mystica si pergas scrutari, pervenit, EHMI,
Laus Tua, quo fessi vix venit aura Not*ti*,
Sparsaq; Vernanti necit de flore coronam,
Ut Tibi perpetuō cingat honore caput.
Sic patriæ gentisq; Tuæ compleveris omne
Votum concipiens omnia fausta simul.

Amico amicissimo posuit

C. SMED, Norwago-
Bergensis.

Perge

PErge modo intrepidè percurrere PALLA-
DIS portos,

*Pergito per studium gnavoriter ire tuum.
Macte animis, spes magna Patris, spes maxima
stirpis,
Fulcrum cresce domus, cresce perenne decus.*

*Amoris & familiaritatis ergo festinanter
scrisit*

ICHTYONICUS 1811 NICOLAS SMED,
Nicolaus Smidt Bergensis.

Sic aliena foras dum lustras limina, recte
Tu eolis intrepidâ Palladis arva manu.
Perge piô felix sacra mystica tangere zelô,
Lucida dum famæ sidera tangit honos.

Quid! tua vota mihi si dentur. Gloria crescat!

Et precor, ut fausto Tu podo salvo eas.

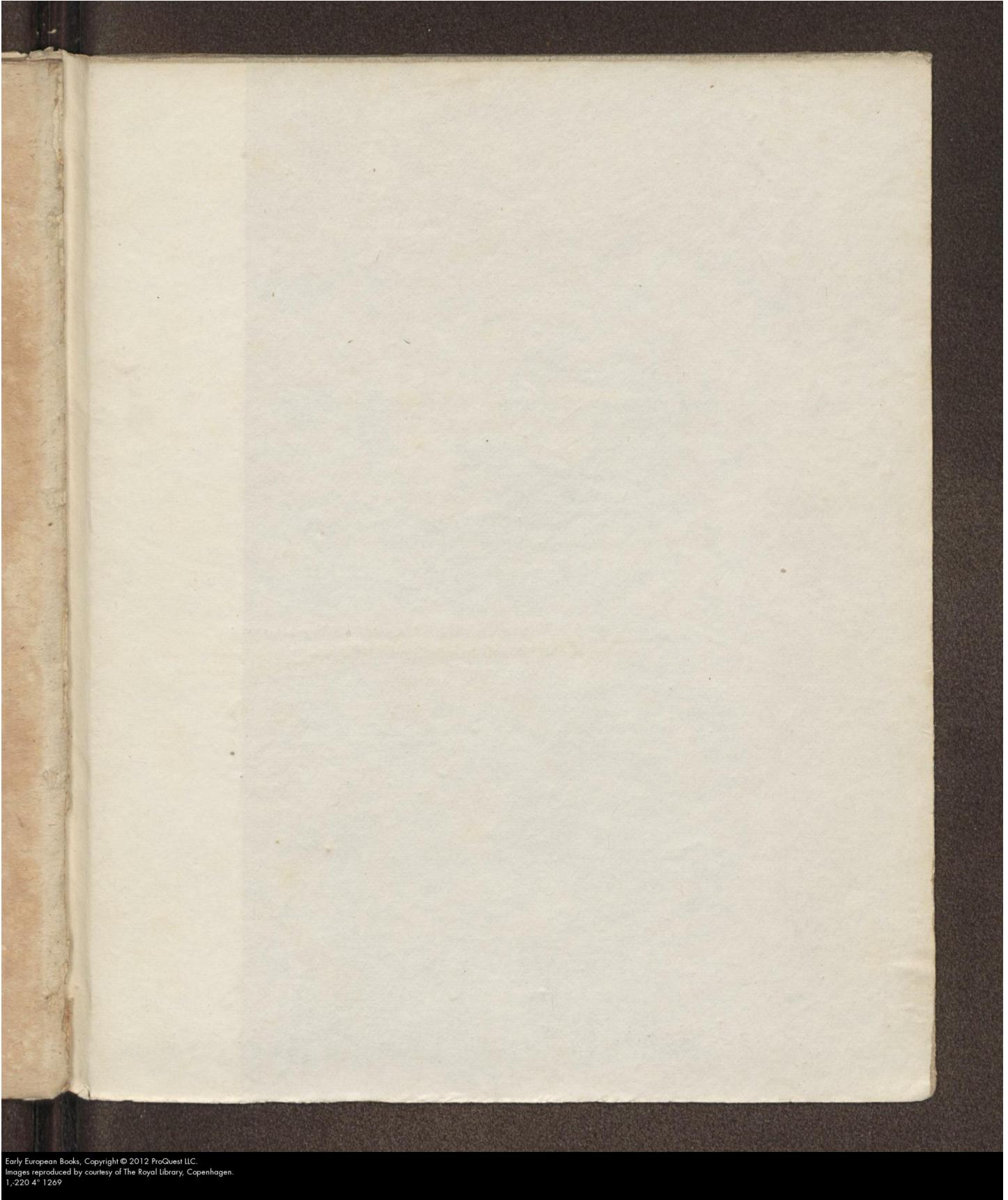
*Calamo volante Pereximio Dn. Respondenti Con-
terraneo & amico meo familiarissimo
gratulabundus scr.*

**JOHANNES BROCHMAN, Dano-
Hauniensis.**

C. SMED, Nicolae.

Datus.

Berle

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Royal Library, Copenhagen.
1,220 4° 1269